

פרשת דברים תשפ"ו

גליון ל"א

גליון נעימורה ישראל

דברי תורה ושיחות מאת נ"ק הגה"צ אב"ד שליט"א

כי הם חיינו ואורך ימינו

אין תענוג כל־ימוד התורה ואין שלימות כשלימותה, ולא כן שאר הנאות הכלי עולם הזה
אשר אך הכל זריק המה ואין בהם ממש

כי יש בו מידת אכזריות וכל המידות הרעות והמגונות, ואלמלא היה מוכרח להתנהג בטוב ע"י מוראה של מלכות או ע"י בושותו מאחרים, היה מסוכן לעמוד על ידו והיו צריכים לסוגרו תחת מנועול ובריח.

האדם יכול להתעלות רק ע"י התורה הק'

והעצה היחידה לבוא על ידה לזיוכ ולעידון הנפש ולהגיע למדריגת 'מדבר' לזכות לצלם האלקים אשר נברא בה האדם, הוא רק על ידי התורה הקדושה אשר בזה נבדלנו מכל העמים לכל נהיה 'עם הדומה לחמור', וכדאיתא בזוה"ק כי התרי"ג מצוות המה תרי"ג עיטין, היינו תרי"ג עצות איך להזדכך ולהתקדש ולהתגבר על כל מאורעות החיים, כנודע גודל מעלת התורה ורוב כוחה וקדושתה אשר סגולתה רבה להפוך את האדם מאיש בהמי שפל ונבזה ההולך כל היום אחר תאוות ושרירות ליבו, לאדם רוחני ונעלה המעדן ומזכך את מידותיו ואת נטיות לבבו והרגשותיו ואת מהלך מחשבותיו עפ"י דרך האמת הישר והטוב, כמאמר חז"ל אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

ומצינו בדברי חז"ל כמה גדול כוחה של התורה הקדושה היכולה לזכך את האדם אף כשמושרש בקרבו מידות רעות, שהרי אמרו (ביצה כה): שלושה עזין הן: ישראל באומות, כלב בחיות, תרגול בעופות. ופירש רש"י, שהן עזים, וניתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתשת כוחם ומכנעת ליבם. ע"כ. והיינו שיש בכוח קדושת התורה לשבר את כוחן ועזותן של ישראל אף שעזותן מושרש בהם כדרך שהוא מושרש בשאר המינים שנזכרו בגמרא.

אין טוב בעולם מלבד התורה

והנה מלבד מה שהאדם מצד עצמו יש בו רע מאז לידתו, הנה בנוסף לזה יש הרבה רעות בעולם, כי האדם מסובב כל היום בצרות ותלאות ומכאובים ויסורי הגוף והנפש וכל מיני צער וטרדות, וגם יש לו עצבות ומרה שחורה, והוא מלא פחדים ודאגות ובזיונות, ומי יוכל להעיד כי אך

מבית הספר! והיה בזה משום עבירה וזלזול בתורה ובמצוותיה, אך מפני מה החשיבו חז"ל ענין זה לפורענות דמשמע כי היה בזה משום צרה ועונש.

האדם מצד טבעו מסוכן כחיית טרף

והענין בזה, כי הנה האדם מצד טבעו יש בו מידות רעות ומגונות, וכן העיד הבוית"ש (בראשית ח, כא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו, כי היצר בוער בקרב האדם וכל מחשבות ליבו רק רע כל היום, עד שהחשיבו הכתוב כמו חיה ההולכת על ארבע, כדכתיב (איוב יא, יב) 'ועיר פרא אדם יולד'. שהרי באמת אין בין האדם לבין הבהמה ולא כלום, כי האדם מטבעו רוצה לילך כל היום אחר תאוות ליבו, וכל מי שעומד בדרכו ומונע ממנו לעשות כאוות נפשו הריהו מוכן להורגו כחיה טורפת, ואין הוא מונע את עצמו מלעשות כדבר הזה אלא מחמת שאינו מתאים לאדם לעשות כן או מפני פחדו ויראתו פן יענישוהו על מעשיו.

ונודע כי הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל לפני שנעקד עקדה"ש, אמר למסובביו כי כל בעלי החיים מאז בריאת העולם עד עתה לא הצליחו לעשות הרג ורצח כזה כפי שעשה אדם אחד, היינו הצורר ימ"ש שטבח מליוני אנשים באכזריות. ואמר כי חיות הטרף אפשר לנעול אותם שלא יזיקו, אבל האדם אין מעצור אליו ואין שום מנועל שיוכל למנוע ממנו מלעשות ככל אשר יעלה על רוחו, וזולת התורה הקדושה היכולה לזכך את האדם ולעדן את מידותיו לבל יגיע לדרגה שפלה להיות כחיית טרף.

ואמרו במשנה (אבות פ"ג מ"ב) 'אלמלא מוראה של מלכות - איש את רעהו חיים בלעו'. כי פעמים יתמלא האדם כעס ושנאה על חבירו עד שיאבד צלם אנוש וירצה להורגו ולא יחוס על כבודו לומר לנפשו כי אין הדבר מתאים למעמדו, ורק מחמת מוראו מן המלכות אשר יעמידוהו לתליה או למאסר הריהו מונע את עצמו מלעשות כן.

ונמצא כי האדם מצד תולדתו הריהו כחיה מסוכנת און ער איז א צילאזטער הייזל!

מה טעם נצטוו ישראל לנסוע מהר חורב

ה' אלהינו דיבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה (דברים א, ו).

ופירש רש"י: כפשוטו. ויש מדרש אגדה הרבה לכם גדולה ושכר על ישיבתכם בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים, קיבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין, שרי אלפים ושרי מאות. עכ"ל.

וכתבו המפרשים שבכל מקום שמוסיף רש"י לפירוש בדברי אגדה, הנה נראה מזה שאין המקרא מובן דיו לפי פשוטו, והכא אין המקרא מתיישב לפי פשוטו, מחמת שנתעכבו שם פחות משנה, ומהו אומרו 'רב לכם שבת בהר הזה', והלוא אין זה זמן כה רב, ומצינו שאר מקומות שנתעכבו שם ישראל הרבה יותר משנה.

גם דברי האגדה שהביא רש"י כי הרבה גדולה זכו ישראל בחורב, אינו מובן כל צרכו, דא"כ אמאי אמר בפסוק שלאחר כך 'פנו וסעו לכם', הלוא אם קיבלו שם תורה ושכר הרבה, מה טעם יפנו ויסעו משם, הלוא אדרבא, מוטב כי ימשיכו לישב בהר הזה ויקבלו שם תוספת מרובה על העיקר של תורה ושכר כדרך שקיבלו עד כה.

ולבאר הענין, נקדים תחילה הא דכתיב בפרשת בהעלותך (במדבר י, לה) 'ויהי בנסוע הארון, ויש נוני"ן הפוכים לפניו ולאחריי. ופירש רש"י: עשה לו סימניו מלפניו ומלאחריי, לומר שאין זה מקומו. ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. וכן אמרו חז"ל (שבת קטז): כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה. פורענות שניה מאי היא, ויהי העם כמתאוננים. פורענות ראשונה מאי היא, ויסעו מהר ה'. ומובא ברמב"ן (במדבר י, לה) בשם מדרש אגדה כי חטאם ופורענותם היה אשר נסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר.

ויש לתמוה טובא, מה טעם נחשבת נסיעתם של בני ישראל מהר סיני כפורענות, הלוא אף כי היו בדרגת 'תינוק הבורח

אושר ושלוחה המה נחלת חלקו ואך השקט ובטח הם מנת גורלו.

וכן יש לאדם רעות רבות בקרב לבבו כי הוא מלא קנאה על האנשים הסובבים אותו, והדבר נוטל ממנו את כל חיותו עד אשר לפעמים לא ירצה לעשות מאומה מחמת שלחבירו יש מעלה שאין לו - אם כבוד אם מידה טובה ואם עושר וכיוצא, ובהיות אשר הוא אינו יכול להשיג זאת הרי נשבר ליבו בקרבו והוא מתיימש מכל וכל. ומידה זו של קנאה גרועה ממות, קשה כשאל קנאה, ואמרו חז"ל (דב"ר וילך ט) מאה מיתות ולא קנאה אחת.

עוד יש לאדם כל הצרות שמבחוץ, צער גידול בנים או שלום בית, וכל השמועות הלא טובות אשר האדם שומע כל היום רח"ל השוכרות את ליבו ומביאו לידי דכדוך הנפש.

וכבר כתב המסילת ישרים (פרק א) בביאור כלל חובת האדם בעולמו, וז"ל: ותראה באמת, שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצו בעולם הזה, כי מה הם חיי האדם בעולם הזה, או מי הוא ששמוח ושליו ממש בעולם הזה. ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואון, (תהלים צ), בכמה מיני צער וחלאים ומכאובים וטרדות, ואחר כל זאת, המות. אחד מני אלף לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלוחה אמיתית. וגם הוא, אילו יגיע למאה שנה כבר עבר ובטל מן העולם, עכ"ל.

ואחריו בא הבאר מים חיים, והעיד כי גם אחד מאלף לא נמצא שיהא לו הנאה ושלוחה אמיתית, וז"ל (פרשת חיי שרה אות כג): מעולם לא ראיתי ולא שמעתי שיאמר אחד מישראל שטוב לו בעולם הזה, וכל אחד יש דבר אחר לפניו, זה צער גידול בנים, וזה צער פרנסה, וזה צער הבריאות, וממש אין רגע בלא פגע, ועל כולם צער עבודת בוראו. ע"כ.

ולאור הדברים הללו, נמצא כי בעולם הזה אי אפשר שיהא לאדם שום סיפוק והנאה מחמת רוב הצער והשבר הסובבים את האדם כל היום, וכל התאוות המדומות אינם שווים כקליפת השום ואינם יכולים להסב הנאה לאדם אלא רגע כמימריה, ותיכף ומיד נשכח הדבר ממנו בהיות הכל שוא והבל והוא שקר שאין לו רגלים, ויהי כאבק פורח אשר בבוקר יציץ וחלף ולערב ימולל ויבש.

אשר לזה, אם ירצה האדם לגלות את הטוב הנמצא בעולם ולהביא לנפשו הנאת אמת אשר הוא נכון ומתקיים, אינו יכול למצוא זאת אלא אצל התורה הקדושה שהיא תורת אמת, כמאמרם ז"ל (ע"ז יט): 'אין טוב אלא תורה', כי כל הנמצא מחוץ לתורה הכל הבל ורעות רוח אין בו ממש, ואין בעולם אלא מפלט אחד בצילא דאורייתא, שם הוא מקום הטוב ושם קנה האושר את מקומו ותהי סיפוק הנפש מנת חלקו, והוא נעשה דער גליק'לאכסטער מענטש אויף דער וועלט, וכמו ששנו חכמים (אבות פ"ו מ"ז) 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא'. אבל זולת זה באם יוצא מחוץ לד' אמות של ההלכה מיד פוגשים אותו כל הצרות והרעות אשר ימצאו את יושבי תבל בכל זמן ועידן.

חיים של רשעים אין בהם שום חיות

וזהו כוונתם ז"ל באומרם (ברכות יח): 'רשעים בחייהן קרוין מתים', לפי שיתהלכו כמתים עלי אדמות, ולא יהיה בהם לא חיות ולא סיפוק, ולא יוכלו למצוא שום

הנאה של אמת בעולמם.

כי הנה הרשעים אשר אינם הולכים לאור התורה, יסתובבו תמיד סחור סחור בעולם, ללא תכלית וללא תועלת, וידמו ממש כמו בהמה מהלכת.

וכה דרש החתם סופר על הכתוב (תהלים יב, ט) 'סביב רשעים יתהלכון', כי ימיהם של רשעים דומים למעגל אחד המסתובב תדיר סביב עצמו, כי זהו דרכם כסל למו, אוכלים בכדי שיהא להם כח לעבוד, עובדים בשביל ממון, ובממון קונים אוכל, ושוב יאכלו בשביל לעבוד, ויעבדו בשביל לאכול, וחוזר חלילה.

ואף גרועים המה יותר מן הבהמה, שהרי מצינו אצל הבהמה כי יש לקשור את עיניה בשעה שהיא דשה את התבואה, כי כאשר רואה הבהמה כי מסתובבת היא במעגל אחד שוב ושוב ללא תכלית וללא מטרה ואין היא מגעת לשום מקום, אין ברצונה לילך לחינם, ורק כאשר קושרים עיניה במטפחת הריהי סבורה כי היא הולכת בדרך ישר.

הרי לנו, כי אפילו הבהמה יודעת שצריך איזה תכלית בחייה, ואינה יכולה לעבוד כשאינה רואה תכלית למעשה. אבל הרשעים גרועים מן הבהמות, כי אין הם עושים שום שליחות בעולם, רק יאכלו וישבעו כל היום. וזהו פירוש הכתוב 'סביב רשעים יתהלכון', כי הרשעים אינם הולכים בדרך הישר אלא מסתובבים תמיד בעיגול ללא תכלית וללא מטרה ולא יגיעו לשום מקום בעולם.

תכלית הטוב והשלימות הוא רק ע"י התורה

נמצא כי התורה הקדושה היא היא העצה היחידה אשר ניתנה לנו ע"י נותן התורה כדי שעל ידה נוכל לבוא לתכלית הטוב והשלימות, הן מצד האדם עצמו לזכך ולעדר את מידותיו הרעות אשר נולד בהן ולהתעלות לשלימות המידות, כי 'כל העוסק בתורה הרי זה מתעלה' (אבות פ"ו מ"ב). והן מצד העולם, לבוא אל מקום הטוב והאושר בצל חכמת הש"ת אשר תהיה בעלילה, ולהניח לו מקום מפלט מכל הצרות והתלאות הפוקדים את יושבי תבל בכל עת ורגע.

הפריש מן התורה כפרש מן החיים

ועתה נבוא לביאור הכתוב: ה' אלוקיני דיבר אלינו בחורב לאמר רב לכם וגו'. וכתב בעל הטורים: כתיב חסר 'בחרב', שאם לא תקיימו את התורה והבאתי עליכם חרב (ספרי עקב יא, יב).

ודבריו יובנו עפ"י דברי המדרש (ויק"ר בחוקותי לה) 'תני בשם ר' אלעזר, הסייף והספר ניתנו מכוונין מן השמים, אמר להם הקב"ה אם שמרתם מה שכתוב בספר זה הרי אתם ניצולים מן הסייף, ואם לאו סוף שהוא הורג אתכם'.

וכוונת המדרש הוא, שמי שאינו הולך בדרך התורה אין צריך להכרית ראשו בסייף ולהרגו, אלא הרוג הוא מאליו, כי הרשעים אין להם חיים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ויסתובבו בעולם ללא שום חיות וללא שום תכלית, ולא יביאו שום תועלת בעולם וידמו כאדם ללא ראש, ומצד זה נחשבים כמתים אשר אין בהם רוח חיים.

אם אין מקיימין התורה נעשה מחורב לחורב

וזהו המרומז בפסוק 'דיבר אלינו בחורב', כי אם קיימתם את התורה מוטב, ואז נתהווה חורב כעין 'חרוב' אשר כולו ממתקים, ואף שבתחילה

החרובין קשין ויבשין, אך לאחר שבעים שנה סופן שיש בהם תענוג ומתיקות, כדבר שנאמר 'בערבה מול סוף', 'בערבה' הוא לשון עריבות ו'סוף' הוא לשון סוף, כי התענוג והעריבות של התורה הק' אין משיגים אלא לבסוף לאחר רוב יגיעה, וכמו שפירש רש"י (שמות יט, ה) 'אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות'. אמנם אם לא קיימתם מה שכתוב בתורה, יבוא עליכם 'חרב' וכדכתיב (ישעיה א, כ) 'אם תמאנו ומריתם חרב תאפלי', כי החרב הוא פעולה שתבוא מאליה לפי שבהיפרד האדם ממקור החיים שהיא התורה, תיכף יגרם לעצמו מיתה, רח"ל.

היצה"ר מסתיר חרבו בתענוגי העוה"ז

והנה החרב הזה אשר נגזר על הפורש מן התורה אין מראהו החיצוני נראה כחרב, כי באם יראו בני האדם את היצר הרע עומד וחרבו שלופה בידו ודאי יתרחקו ממנו ולא יתקרבו כלל להנאות ולתאוות עולם הזה המדומות אשר מציע הוא תמורת התענוג האמיתי של לימוד התורה.

והוא על דרך משל לאדם ההולך ברחובות העיר עם חרב חדה, והוא מכסה אותה על ידי שטרות כסף, וכולם נופלים לרשתו ומתקבצים ליקח ממנו הכסף, וכאשר יהיו תחת-ידו יניף עליהם את חרבו ויפיל מהם חללים כצאן לטבח.

וכזה הוא גם כן דרכו של היצר הרע, להסתיר את חרבו במסווה של הנאות העוה"ז, וכל אנשי העולם יסברו כי אצל היצה"ר הם יכולים למצוא הנאה ותענוג ואושר וסיפוק, וכאשר יבוא אל היצה"ר לקנות את סחורתו, יראו כי מה שחשבו תחילה להנאה ולתענוג אינו נכון כלל, והכל היה רק אחיזת עינים, כי כל תאוות העולם הם דמיונות שוא ואין בהם שום מציאות אלא למראית העין בלבד, והראיה, שלאחר שיסיים את תאוות ליבו כגון מאכל ומשתה אין הנאות נמשכת, והכל היה רק הנאה של רגע כמימריה, לפי שאין בהן מציאות אמת כלל וכמו שאמר רשעים מלאים חרטות.

וזהו כוחו של הנחש הקדמוני, להעמיד את האדם באחיות עינים ולהכניס בו את דמיון התאוה להיות סבור כי הוא נחמד למראה וערב לחיך, אמנם כל אחד יודע בעצמו כי כאשר גמר לטעום מן המאכל או כאשר כבר גמר הנאות מענייני העוה"ז הריהו רואה לאחר מעשה כי אין בו הנאה כ"כ כפי ששיער לעצמו מתחילה, כי כל התאוות כולם אינם כי אם אחיזת עינים ותו לא.

ולאחר שרואה האדם כי לא בא על סיפוקו וכל ההנאה שקיבל מן היצה"ר אין בו ממש, הריהו נמשך אל היצה"ר יותר ויותר, כי בכל פעם סובר הוא אולי בפעם הזה יוכל למצוא אצלו את מבוקשו. וכך הולך ומעמיק במצולות הטומאה ובעמקי שאול, עד שנמצא כבול בידי הסטרא אחרא ואינו יכול לצאת לחפשי, ונופל חלל ברשת אשר פרש היצה"ר למרגלותיו.

וכבר אמר אחד הצדיקים כי היצה"ר שוחט את האדם בחרב מזהבת, כי מראה הוא לאדם את טוב מרכולתו ואת שבח סחורתו, ודומה הוא לאדם כזהב, אך באמת אין זה אלא חרב איומה, ומי זה פתי ובער להסכים להישיחט בחרב רק משום הייתה עשויה מזהב.

אמנם התענוג האמיתי וההנאה התמידית ישכנו באהלה של תורה, כי ככל שמתדבק יותר בתורה הקדושה ירגיש יותר את נעימות ועריבות התורה, עד שלא יוכל להפסיק ממשנתו מרוב תענוג עילאי.

ודבר זה ניתן לראות עין בעין, כיצד תלמידי חכמים בשעה שמזקינים, יושבים והוגים בתורה הקדושה, כי היא חכמתם ובינתם, ומלאים אושר ועונג שלא מעלמא הדין. ואילו עמי הארצות אשר לא השכילו לעסוק בתורה כל ימיהם יושבים על הגזוזטרות וסופרים את המאשינע"ן אשר יחלופו לצידם, ולא ירגישו שום טעם בימיהם, בערב יאמרו מי יתן בוקר ובבוקר יאמרו מי יתן ערב, וכל ימיהם כחלום יעוף והם מלאים מרורים.

וכך אנו מוצאים בדברי חז"ל (שבת קנב.) 'תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים חכמה נתוספת בהם, ועמי הארץ כל זמן שמזקינים טפשות נתוספת בהן, וכפי שמוצאים אצל גדולי הדור שהם ישישים באים בימים ואעפ"כ כוחם במתנם שלא כדרך הטבע להעניק עצה וברכה ולהשיב לשואלם דבר אף בעניינים קשים, ויעשו ביום אחד מה שאדם פשוט אינו מסוגל לעשות חודש ימים, ולעומת כן זקני עמי הארץ שלא עסקו כל ימיהם בתורה, יושבים כאבן דומם וכעובר בטל, וחוף מאכילה ושתייה אינם יכולים לעשות מאומה.

מי שאינו מתדבק בתורה מעניש את עצמו

והנה איש ישראל אשר חיבה יתירה ניתנה לו שזכה לקבל את התורה הקדושה אשר אין לנו בה השגה כלל ועיקר, הנה אם אינו מתעסק בה ככל יכלתו הרי זה דומה למלך שיש לו חדר מיוחד מרומם ומנושא ושם טמון וגנוז אוצרות וסגולת המלכים דברים חשובים נוראים יקרי הערך למאוד מה שנגנו שם מימות עולם, ונמצאים שם

אבנים טובות המלאים זיו ומפיקים נוגה ומבהיקין האורה ממש כחמה בתקופתה ושאר חידושים נפלאים טובים אשר בגנוזי המלך באוצר הלז, ואך החדר הלזה הנה הוא סגור ומסוגר נעלמה מעין כל חי לא שזפתו עין רואה, כי לגודל חשיבותם ויקרתם אזי לאו כל אדם זוכה לראותו.

ויהי היום בעת שמחת המלך וייטב לבו, נתן את טוב חסדו לתת רשות לכל יושבי מלכותו ליקח ככל אשר איזוהה נפשם מגנזיו, ונתן כרוז כי כל הרוצה ליקח מאוצרות המלך את שנפשו חפץ יקח. ובודאי כל מי שיש בו מעט שכל בקדקדו ירוץ בכל כוחו ליקח משם מה שביכלתו ליקח, ואזי לו לסליל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה אליהם, רק ישן כל היום, הלוא הוא הפסד גדול שאין שום הפסד בעולם שיוכל להידימות אליו, ולא המלך אשר נתן רשות ליקח הוא המפסיד, אלא הכסיל הזה אשר מונע מעצמו גודל הטובה שיהיה לו מן האוצרות האלו עד סוף ימיו - הנה הוא הוא המפסיד הגדול, והוא מעניש את עצמו מחמת טפשותו כאשר אינו הולך ליקח מאוצרות המלוכה.

ועל דרך זה, גם האיש הישראלי אשר הוא מלא מכאובות ותחלואי הגוף והנפש, כי מי יכול להעיד בעצמו שאין לו טרדות ודאגות שונות ומשונות, והנה ברוב רחמי השי"ת העניק לנו את התורה הקדושה שהיא סגולה מלכים מאוצר המלך, ובזה יכולים אנו לצאת מכל צורה וצוקה ולהיות שרויים כל ימינו בתענוג רוחני ועילאי מלא סיפוק ואושר, ורק הכסיל ברוב טפשותו יבחר לעבור ליד באר המים החיים ולא ליהנות

ממנו אלא להשאר כל ימיו כבהמה עלי אדמות, נמשל כבהמות נדמו, ללא שום תכלית ותועלת בחייו.

עצם נסיעת ישראל מהר סיני - נחשב כפורענות

ולאחר שהרווחנו יסוד זה, יובן מדוע נחשב נסיעת בני ישראל מהר סיני כפורענות, כי-על-ענן עצם הדבר הזה שנסעו משם בשמחה 'כתינוק הבורח מבית הספר', הנה הא גופא נחשב לפורענות, שהרי הפורש מן התורה נופל חלל בחרבו של היצה"ר כדרך הרשעים שבחיייהם קרויים מתים, ואין בו שום חיות ורוח חיים כלל וכלל, אלא כבהמות נדמו אשר יסתובבו סחור סחור ללא מטרה ותכלית ויחיו ללא שום תועלת.

ומצד זה נחשב נסיעת ישראל מהר סיני כפורענות, כי מצד תורתנו הקדושה תורת אמת, נחשב דבר זה כאילו באו שונאי ישראל עם חרבות שלופות בידיהם ועשו טבח והרג רב במקהלות ישראל, והוציאו מהם את רוח חייהם וגרמו למו מיתה, רח"ל.

יאה רעוא כי נזכה להתדבק בתורה הקדושה שהיא התענוג האמיתי, ונסור מכל תאוות העוה"ז שאין בהם ממש, ובזה נזכה לרומם קרן השכינה הק' ולבנות את ביהמ"ק הפרטי שבקרבינו לעשות גופינו ונפשנו היכל ומשכן להשראת השכינה, ואז נזכה להתגלות ה'ביהמ"ק הכללי שיבנה השתא בעגלא ובזמן קריב, במהרה בימינו אמן ואמן.

הילולא דצדיקא

האר"י הק' זלה"ה // ה' אב של"ב

היה מתלמידי הרב"ז יחד עם דודו בעל ה"שיטה מקובצת".

• האר"י הק' גילה סתרי תורה וקבלה ולא היתה דעת רבו הרב"ז נוחה מכך, ובא עליו בטענות מדוע הוא מגלה ודורש בקבלה, ומובא בחיד"א שפ"א היה אליהו הנביא זל"ט אצל הרב"ז ונכנס אצלו האר"י, ואמר לו אליהו הנביא להאר"י שימשיך לגלות סתרי תורה, ומאז לא אמר לו הרב"ז ע"ז מאומה.

• לאחר שהיה האר"י"ל במשך כמה שנים במצרים, הורו לו מן השמים שיעלה לדור בעיה"ק צפת כיון שעליו ללמד סתרי תורה לרבי חיים ויטאל. פ"א כשלמד עמו האר"י סודות גבוהים מאד שלא השיגם הרח"ו, לקחו האר"י לכינרת והביאו בספינה למקום מסויים "בארה של מרים" הנמצאת בכינרת, ויש המשערים היכן הוא המקום לערך, ושאל משם מים ומזג לו ושתה, ועי"ז זכה להבין הסודות שלימדו.

• החיד"א כתב שברור לו שלאר"י היה אפר פרה להיטהר, דלא שייך לבוא לידי התגלויות כאלו ללא הטהרה הגדולה הזו.

• ידוע שכל כוונות האר"י המצויים בידיו, הכל הוא ממה שכוין האר"י בתפלה אחת ביום אחד, ובכל יום היו לו התגלויות חדשות, וזהו רק מיום אחד.

• פעם אחת ישן האר"י"ל בשבת, וראהו אחד מתלמידיו המובהקים בתוך שנתו ששפתותיו ממללות, לאחמ"כ שאלו מה אמר בעת שנתו, השיב לו האר"י: "דע כי אף אם אשב במשך שמונים שנה ברציפות ואדבר ללא הפסק, לא אספיק לומר לך מה שהשגתי ונתגלה לי בשעה זו שישנתי בשבת".

• פ"א כשנכנס אליו תלמידו הרח"ו קם האר"י לקראתו, וא"ל שנתלוו אליו עתה נשמת בניהו בן יהודע, והסביר האר"י טעם הדבר, כי הרח"ו רצה ללכת לציון אביי ורבא, ושאלו ליחודים

בכל דור ודור הפליא חסדו אתנו קל ה' ויאר לנו, ע"י השרידים אשר ה' קורא בכל דור ודור כנזכר. וגם בדורינו זה, אלקי הראשונים והאחרונים לא השבית גואל מישראל, ויקנא לארצו, ויחמול על עמו, וישלח לנו עיר וקדיש מן שמיא נחית, הרב הגדול האלקי החסיד מורי ורבי כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה, מלא תורה כרמון, במקרא, במשנה, בתלמוד, בפלפול, במדרשים, והגדות, במעשה בראשית, במעשה מרכבה. בקי בשיחת אילנות בשיחת עופות, בשיחת מלאכים, מכיר בחכמת הפרצוף הנזכר ברשב"י בפרשה ואתה תחזה, יודע בכל מעשי בני אדם שנעשו, ושעתידים לעשות, יודע במחשבות בני אדם טרם יוציאו מן הכח אל הפועל, יודע עתידות וכל הדברים ההויים בכל הארץ ולמה שנגזר תמיד בשמים. יודע בחכמת הגלגול, מי חדש, ומי ישן, ואיפת האיש ההוא, באיזה מקום תלויה באדם העליון, ובאה"ר התחתון, יודע בשלהבת הנה, ולהבת אש, דברים נפלאים מסתכל וצופה בעיניו, נשמות הצדיקים הראשונים והאחרונים, ומתעסק עמהם בחכמת האמת, מכיר בריח האדם כל מעשיו, ע"ד ההוא ינוקא בפרשת בלק, וכל החכמות הנזכרים היו אצלו כמונחים בחיקו, בכל עת שירצה, בלתי יצטרך להתבודד ולעמול עליהם, ועיני ראו ולא זר, דברים מבהילים, ולא נשמעו בכל הארץ, מימי רשב"י ע"ה ועד הנה.

וכל זה השיג, שלא ע"י שמוש קבלת מעשיות ח"ו, כי איסור גדול יש בשמושם. אמנם כ"ז היה מעצמו, ע"י חסידותו ופרישותו, אחרי התעסקו ימים ושנים רבים, בספרים חדשים וגם ישנים, בחכמה הזאת. ועליהם הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה, היא הביאתו לידי אליהו הנביא, שהיה נגלה אליו תמיד, ומדבר עמו פה אל פה, ולמדו זאת החכמה. (הקדמת הרח"ו זי"ע לשער ההקדמות)

• האר"י הק' נולד בירושלים, ולאחמ"כ ירד למצרים, ושם

תוך אבן זה או צומח זה וכיוצא בו, כמו שיתבאר לקמן, ומעולם לא הכיר בו מורי ז"ל. והיינו חוקרים אחר הנפטר ההוא, ומצאנו דבריו כנים ואמיניים. ואין להאריך בדברים אלו כי לא יכילם ספר. ולפעמים היה מסתכל מרחוק חמש מאות אמה בקבר אחד שבין עשרים אלף קברים אחרים, והיה רואה נפש המת הנקבר שם עומד על הקבר ההוא, והיה אומר לנו: הקבר ההוא קבור בו איש פלוני ושמו פלוני ומענישים אותו עונש פלוני על עון פלוני. והיינו חוקרים על האיש ההוא ומצאנו דבריו אמיניים. וכאלה גדולות ורבות לא יכלם רעיון... (תלמידו הרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע, שער הגלגולים הקדמה כב)

• ופעם אחרת אמר לנו [האריז"ל זי"ע] שהיה רואה בעיניו חכם אחד גדול מדור שלפניו זה כמה שנים, שהגיע זמנו להעלות עתה למחיצה יותר עליונה ממה שהיה בתחילה, ולכן עתה בעת ההיא ראה בעיניו שחזרו להענישו על דקדוקי מצות קלות כנז"ל, כדי להעלותו אל המעלה הגדולה ההיא. כי כפי ערך המעלה שמעלים אותו צריך שידוכך יותר, אפילו בדקדוקי מצות כחוט השערה, כנז"ל.

ומכלל הדברים שהיה נענש אז לשתי סיבות: האחת, על שהסיח עצמו מן התפילין, באומרו יהי רצון מלפניך שלא נגע לריק ולא נלד לבהלה, כמו שאומרים אחר קדושת ובה לציון, ולחיותו מכיון בתפלה ההיא הסיח דעתו מן התפילין ונענש על זה הדקדוק הקל. ומה יעשה מי שאינו מכיון בתפילתו ולא בתפילין שעל ראשו. גם נענש לפי שיום שבת אחת יצא לרשות הרבים ונכנס מעט עפר תוך מנעליו והלך בו ארבע אמות ברשות הרבים בלי כונה ובזה תבין כי אין מנוחה אל הצדיקים בעולם הבא, כמ"ש ז"ל על פסוק ילכו מחיל אל חיל, והטעם הוא כי כל מדרגה ומדרגה שעולים צריכים מירוק מחדש, כנז"ל. (תלמידו הרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע, שער הגלגולים הקדמה כב)

• בעת ביקורו הראשון של הרבי מסאטמר זצוק"ל בירושלים, בא לבקרו אחד מגדולי גאוני ירושלים, והם שוחחו אודות גדולתו של הגה"צ רבי יהושע לייב דיסקין השרף מבריסק זי"ע. סיפר הגאון לרבי: כשהגיע הרב מבריסק לירושלים קיבל הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל מכתב מהגאון הבית הלוי מבריסק, ובמכתבו הוא משבח את רבי יהושע לייב וכותב עליו "ארי עלה מבבל והוא גאון גאונים ואילו תשמעון". רבי שמואל סלנט התפעל מאוד מהמכתב, ואמר: זה שרבי יהושע לייב הוא ארי מבבל אמת הוא, והוא אכן גאון גאונים, אבל לכתוב על גדול בדורינו את המשפט "ואילו תשמעון" זהו פלא, כי תואר לו נאמר על נביא. רבי שמואל תמה והתפלא על הבית הלוי שכתב תואר כה רם ונשגב.

הרבי מסאטמר, בגאונותו, הפטיר מידי: ומדוע כתב הגאון רבי עקיבא איגר על האר"י הקדוש "ואילו תשמעון"? וסיים הרבי ואמר: אולי האר"י הקדוש היה בבחינת נביא. הרבי לא ציין היכן כותב הגרע"א על האר"י "ואילו תשמעון", חיפשו ומצאו זאת בשו"ע או"ח סימן קכ"ה סעיף א'. המחבר כותב שם: אין הציבור אומרים עם שליח ציבור "נקדישך" אלא שותקין ומכונין למה ששליח ציבור אומר עד שמגיע לקדושה, ואז עונים הציבור קדוש. וכתב הגרע"א בהגהותיו: אבל בכתבי האר"י כתב דיש לומר כל הקדושה עם הש"ץ מלה במלה, עכ"ל. ואילו תשמעון עכ"ל.

• שמעתי מכ"ק אאמ"ר זצלה"ה זי"ע בשם הר"ח וויטאל שהק' להאר"י הק' על הירושלמי (שבת סוף פ"ה) על המשנה פרתו של ר' אלעזר בן עזרי' היתה יוצאת ברצועה שבין קרני' שלא ברצון חכמים, אר"ח פעם אחת היתה יוצאת והשחירו שיניו מפני הצומות, ועי"ש בגמ' שאמרו לא שלו היתה אלא של שכיניו היתה ומפני שלא מיחה נקראת על שמו, והק' אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר, ואנן מה נעני אבתרי', והשיב לו אשר אנחה אחת מעומק הלב בזמן הזה יקר וחביב בעיני ד' יותר מהתעניתים והסגופים של הראשונים מחמת גודל הסתרת הפנים, ואם בדורו אמר כן ק"ו ב"ב של ק"ו על דורות האלה. (ספר ישמח ישראל)

הצריכים ליעשות על ציונו, ולאחמ"כ ישב באיזה מקום וחזר לעצמו את היחודים שמסר לו רבו, ויחודים אלו יש להם שייכות גם לבניהו בן יהודע, ובמקום שישב הוא מקום קבורתו ולכן נתדבק בו נשמת בניהו בן יהודע.

• בספר משיבת נפש כת"י מונה שם שבחי האר"י ז"ל וכתוב בתו"ד: והי' מוציא נשמת האדם בחיים חיותו ומביאו אצלו ומדבר עמה להשיבה בתשובה ואח"כ החזיר הנשמה להאדם ע"כ.

• מובא בתפארת שלמה: מעשה שהיה בימי האריז"ל בשעת התפלת שמ"ע שהיה אז במנין שלו גדול הדור, והיה מאריך בתפלת שמ"ע וכל הקהל המתנינו עליו, אמר הרה"ק האריז"ל למה תתעכבו עד כה הלא איננו חושב רק על חמור ואוכף שעליו, והיה הדבר לפלא בעיניהם של גבר חשוב וגדול כמוהו, וביאר הענין כי כל המחשבות והרהורים העולים בלב האדם באים מחמת הפגמים אשר פגם בחטאיו, אף שהיה בשגגה עם כל זאת באפס מה נעשה רושם למעלה לעלות במחשבתו בעסקו בתורה ותפלה, וכן היה כי האיש היקר הזה בחפזו ללכת לדרכו על דבר מצוה נכשל בשוגג לרכוב על חמור אשר האוכף שעליו היה בו חשש שעטנו לכן עלה במוחו בשעת התפלה.

• בימי האר"י הק' זצ"ל פחדו אנשים להראות מצחם, כי האר"י הק' היה אומר לכל אחד ואחד העבירות שלו, והיו שמים את הכובע על מצחם כדי לכסותו, וארבעים שנה לאחר הסתלקות האריז"ל היו אנשים עדיין הולכים בכובע על מצחם מחמת פחד מהאר"י הק'.

• פעם אירע בימי האריז"ל, שתלמידיו הכינו סעודת מצוה גדולה, וקנו כמות גדולה של דגים לסעודה, ובישלוהו בקערה גדולה, ומחמת חום ימי הקיץ היו הדלתות והחלונות של המטבח פתוחות, וקפץ כלב שחור מחוץ לפנים, לתוך היורה הגדולה, ונכוה ומת, מובן ממילא שלא השתמשו באותם הדגים. הם הבינו שיש איזה סוד בדבר, ושאלו לרבים האריז"ל. והשיב להם, כי נמצא בעיר כומר מכשף שונא גדול ליהודים, ומחפש עצות ותחבולות להרע ליהודים, עד כי הפעם הצליח לשחד את המוכר דגים שיטיל סם המות בהדגים אשר ימכור בכדי להרע ליהודים, ונעשה רעש גדול בשמים, ונשמעה אחת הציעה למסור נפשה למען הציל את היהודים תלמידי האריז"ל ע"י שתקפוץ לתוך היורה בקבלת יסורי מיתה רח"ל, למען העלות נפשה למקורה. ונתקבלה הצעתה, ועל ידי מסירת נפשה (כי הבע"ח המגולגלים מרגישים וכאבים יסורי הגלגולים, כמבואר בכתבי האריז"ל) זכתה לעלייתה ולשוב למקור מחצבתה.

• פעם אחת אירע לי ביום שבת, כאב גדול בעיניים, ונמשך הכאב זה קרוב לב' חדשים, ולא היה בתוכם שום חולי זולתי, כאב העיניים לי מאד, ושאלתי למורי האר"י ז"ל, מה היה סבת הכאב ההוא, ואמר לי ב' סבות: האחת היא, לפי שאני פוסע פסיעה גסה, במהלכי בימי החול. ונודע, כי פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם, ואינה חוזרת אלא בקידוש ליל שבת. ולפי שבאותו ליל שבת לא נתכונתי באותו הקידוש, לכן בא לי הכאב הזה. סבה ב' היא, לפי שאני הייתי מתפלל תמיד בבית מדרשו, והייתי יושב לימינו לעולם, והייתי מסתכל ומביט בו ללמוד דרכי הנהגותיו בכל הפרטים, והוא היה מתכוין בתוך תפלתו כונות גדולות ונוראות, אשר על ידם היה אור עליון שורה עליו, ולא הייתי כדאי אז להסתכל בו. ואמר לי, השתדל שלא תסתכל בפניו, בשעה שאני מתכוין ביחוד ק"ש ובשעה שאני כורע במודים, ובשעה שאני עונה קדושה, ואומר קק"ה צב-אות. כי אלו דג' מקומות יש בהם כונות נוראות, ועי"ז יוסר ממך כאב העיניים, ונמנעתי ביום המחרת מלהסתכל בו בג' זמנים אלו, ותיכף נתרפאתי. (תלמידו הרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע שער המצוות פר' עקב)

• כמה פעמים הייתי עם מורי ז"ל הולך בשדה, והיה אומר לי הנה איש אחד הנקרא בשם כך והוא צדיק ותלמיד חכם, ולסיבת עון אחד פלוני שעשה בחייו הוא עתה מתגלגל